

CAPUT XX.

QUIBUS MODIS PRIVILEGIUM NON SOLVENDI DECIMAS AMITTATUR.

1. *Proponuntur tres modi amittendi privilegium.*—Tres modi amittendi hoc privilegium communiter assignantur. Primus est, si privilegium cedat in enormem læsionem vel gravamen ecclesiæ, et personarum ad quas tales decimæ pertinerent, secluso privilegio. Ita sumitur ex capit. *Suggestum*, de Decimis, ubi Doctores omnes, et Alensis, Sotus, Rebuffus, Covarruvias, et alii, locis allegatis. Et ratio est clara, quia non est intentio concedentis ita gravare ecclesiam, ut sæpe dicitur in eodem titulo de Decimis, alias concessio esset injusta. Interrogari vero solet, an in eo casu amittatur privilegium ipso jure, aut necessaria sit declaratio vel revocatio superioris. De quo puncto videri potest Panormitanus, in dicto cap. *Suggestum*, et in capit. *Cum ad hoc*, de Clericis non resident., num. 8, et in cap. *Quid per novale*, circa finem, de Verbor. significat.; et ibidem Joannes Andr., et Felin., in capit. *Cum accessissent*, de Constitutionibus. Breviter tamen videtur dicendum, si privilegiato clare et evidenter constet de enormi læsione, eo ipso amittere privilegium, in conscientia et justitia. Ita Glossa, in cap. *Rescripta*, 25, q. 2, verb. *Quod non lædat*; Panorm. et alii; et patet, quia jam illi constat de mente concedentis, et quia privilegium semper habet intrinsece inclusam illam conditionem, et ideo si a principio eam invenisset, fuisset nullum; ergo, quamprimum impleta fuerit, cessat effectus privilegii. Denique illa conditio resolvitur quasi in limitatione temporis; datur enim privilegium, donec enormiter lædat; ergo dato termino cessat; ergo non potest privilegiatus illo in conscientia uti. Nihilominus tamen in eo casu non poterit ecclesia exterius cogere religionem ad decimas solvendas propria auctoritate, sed per superiorem legitimum, quia nullo jure hoc ei conceditur; tunc autem satis est ut causa decidatur per quemlibet judicem competentem.

2. *Quando enormis læsio clara non est, quid agendum.*—Si vero læsionis enormitas clara non est, et necessarium est arbitrium, recurrendum est ad Pontificem tanquam ad privilegii auctorem, quia ejus est interpretari rescriptum suum, ut bene Panormitanus, qui alia citat. Qui etiam addit in eo casu non esse

moderandum privilegium, quia totum extinctum est. Quod verum credo, si res agatur per inferiorem judicem, quia læsio est manifesta, quia tunc cessavit simpliciter privilegium, et inferior nec in totum, nec in partem potest illud restaurare. At si agatur coram Pontifice, etiamsi judicet læsionem esse enormem, potest moderari privilegium, et non omnino auferre, quia vel non fuit ipso facto nullum, aut licet fuisset, ipse potest illo modo illud innovare. Neque habet vim ratio Panormitani, scilicet, quia non est major ratio (inquit) quare magis in una parte, quam in alia consistat. Sufficiens enim ratio est, quod privilegium moderatum potest esse justum, et antea erat injustum. Et fortasse propter hanc causam dicunt jura, in casu talis læsionis, debere religionem, vel non uti privilegio, vel compositionem cum alia parte facere, ut patet ex dicto capit. *Suggestum*. Quod maxime habet locum, quando enormitas læsionis non est manifesta, vel si sit occasio litium, aut dilationum sub spe obtinendi a Pontifice moderationem, tunc enim melius facient partes inter se componendo.

3. *Secundus modus amittendi privilegium.*—Secundo perditur hoc privilegium per contrarium usum solvendi decimas, non obstante privilegio. Quod aliis privilegiis commune est, et de hoc in specie traditur in cap. *Si de terra*, et cap. *Accedentibus*, de Privil. In quibus duobus juribus est differentia notanda, quia in priori videtur postulari tempus triginta annorum; in posteriori vero quadraginta, ut per contraventionem hoc privilegium amittatur: unde videtur inter eos esse repugnantia. Aliunde autem videtur neutrum tempus esse necessarium, sed unico actu posse privilegium amitti, quia per renunciationem amittitur, ut in eisdem juribus significatur: renunciatio autem unico actu fieri potest, et ita multi putant privilegium unico actu contrario amitti, ex capit. *Cum accessissent*, de Constitutionibus. Sed quicquid sit de aliis privilegiis, quod alibi tractandum est, de hoc est certum non amitti, nisi tempore legitimo, et sufficienti ad præscriptionem. Unde considerandum est duobus modis posse intelligi amitti hoc privilegium: uno modo directe, renunciando illi per voluntariam cessionem; alio modo indirecte, et quasi per consecutionem, quando alius acquirit jus. Hoc ergo privilegium non amittitur priori modo, sed tantum posteriori, sive hoc sit, quia (ut multi volunt) in hoc privilegio non habet locum expressa

renunciatio, eo quod est in favorem Ecclesiæ et religionis concessum; et consequenter multo minus admittitur tacita renunciatio; sive hoc sit, quia licet tota religio, cui datum est privilegium, possit illi renunciare, non tamen privata domus, persona, aut prælatus; sive sit, quia jura ita statuunt, ut, videlicet, non admittatur nec præsumatur talis renunciatio, donec alia ecclesia contra religionem sic privilegiatam jus stabile acquirat, et hoc plane videtur statui in dietis juribus. Unde quia ad jus illud acquirendum requiritur præscriptio plurium annorum, ideo tot anni necessarii sunt, ut hoc modo privilegium amittatur. Renunciatio ergo de qua illa jura loquuntur, non est sola, sed conjuncta præscriptioni alterius partis, et in re, non est aliud quam tacitus consensus in jure alteri dando contra suum privilegium, qui tacitus consensus non nisi per plurium annorum cursum præsumitur vel admittitur.

4. *Non semper idem annorum numerus requisitus ad præscribendum contra ecclesiam.*—Differentia autem quæ in numero annorum, in illis textibus reperitur, ad varia tempora pertinet; prius enim ad præscriptionem contra ecclesiam triginta anni sufficiebant, postea vero inductum est ut quadraginta anni sint necessarii, ut expresse dicitur in capit. *Illud*, de Præscrip. Et hoc jus nunc servatur, et aliæ etiam conditiones ad præscriptionem necessariæ servandæ hic sunt. Et hæc est sententia Glossæ et Panormitani, et communis in dicto capit. Ex qua obiter colligo, quod si privilegium non solvendi decimas, non religioni, nec in favorem ecclesiæ, sed privatæ personæ fuisset concessum, posset breviori tempore amitti, quatenus contra privatam personam breviori tempore præscribitur; imo etiam posset per renunciationem expressam dimitti, quia illa renunciatio non esset contra, sed in favorem ecclesiæ; unde consequenter habere posset in eo locum tacita renunciatio per actus contrarios; quando autem, vel per quos actus præsumeretur consummata talis renunciatio, ex materia de privilegiis petendum est, quia non habet hic specialem doctrinam, sed generalem.

5. *Tertius modus amittendi privilegium.*—Tertius modus perdati privilegium est ex conventionem, seu pactionem partium. Hunc ponunt Alensis, Angelus et Sylvester supra, allegantes capit. *Ex multiplici*, de Decimis. Sed advertendum est conventionem posse antecedere privilegium, vel subsequi; quando ante-

cedit ad privilegium, et privilegium est conventioni partium contrarium, quia, scilicet, una pars petit privilegium, ut non servet pactum, tunc privilegium a principio est nullum, si in eo non fuit facta mentio prioris conventionis, quia est subreptitium, et hic est casus dicti cap. *Ex multiplici*, unde tunc non revocatur, nec perditur proprie privilegium, sed a principio est nullum. At vero quando conventio subsequitur post privilegium rite et valide obtentum, tunc non videtur posse tolli per partium conventionem, si in favorem religionis concessum est, quia tunc illa conventio ex parte religionis esset quædam expressa renunciatio, quæ fieri non potest, ut est probabile. Dicendum nihilominus est tale pactum esse posse validum et legitimum, et tunc sine dubio amitti, vel limitari privilegium juxta conditiones pacti. Probatur, quia talis conventio non est per se mala: supponimus enim esse liberam ab omni labe simulationis, neque etiam est ullum jus positivum, quod talem conventionem prohibeat; imo in multis casibus jus illam consulit, ut patet ex cap. *Suggestum*, capit. *Dilecti*, de Decimis, et alioquin potest esse conventio rationabilis, et utilis utrique parti; ergo per illam poterit tolli privilegium. Neque illa dici potest absoluta, et quasi liberalis renunciatio, de qua objectio procedit, sed justa conventio, quæ semper intelligitur esse congrua religioni. Unde quia talis conventio non est contra commune jus solvendi decimas, sed potius secundum illud, ideo non videtur necessaria confirmatio Papæ, vel alterius prælati, præter illum, qui ordinariam potestatem habet ad similia pacta cum debito modo et solemnitate facienda.

6. *Quartus modus amittendi hoc privilegium.*—Quarto, addere possumus hoc privilegium amitti per alienationem prædiorum, quæ ab onere solvendi decimas eximebantur virtute privilegii; intelligo autem, tunc amitti non simpliciter, sed quoad ipsa prædia. Hoc adverte solum propter distinctionem privilegii in personale et reale supra traditam. Ut nimirum intelligatur hoc privilegium nunquam ita esse reale, ut cum rebus ipsis seu prædiis transeat, si contingat, illa vendi, aut alio modo a religione alienari; nam, eo ipso quod prædium desinit esse sub dominio religionis, desinit etiam esse exemptum ab onere decimarum. Quia (ut dixi) favor ille totus fit religioni, et intuitu ejus, non ad commodum alterius, cui tale privilegium concessum non

est, nec etiam potest religio cum re etiam exemptionem transferre, licet maxime vellet; tum quia nec ex se habet talem potestatem, nec est illi in privilegio concessa; tum etiam quia vel hoc titulo venderet rem carius, et sic venderet privilegium, quod esset injustum et simoniacum; vel rem daret pro justo pretio, et privilegium liberaliter, et hoc et esset dissipatio bonorum religionis, et usurpationis alienae potestatis. Igitur, eo ipso quod res desinit esse sub dominio religionis, desinit esse exempta; sicut si servo vel famulo religionis daretur privilegium exemptionis a decimis, verbi gratia, personalibus, si desineret esse servus, aut famulus, eo ipso tale privilegium amitteret. Verum est tamen quod, si religio unam rem immobilem pro alia commutaret, aut prædium venderet, ut ex pecunia aliud emerret, tunc prædium subrogatum loco alterius, et translatum in dominium religionis, exemptum esset a decimis, juxta tenorem privilegii. Quod intelligo, non solum in his qui modo gaudent his privilegiis, tam pro bonis acquisitis, quam pro acquirendis, nam tunc res est omnino certa, et per se nota; sed etiam in his qui post Concilium Lateranense, sub Innocentio III, non habent tale privilegium pro terris acquirendis: tum quia prædium subrogatum loco alterius non est simpliciter acquisitum de novo, sed subrogatum loco alterius, et ita sapit naturam et conditionem ejus, pro quo subrogatur; tum etiam quia illa revocatio fuit odiosa, et ideo restringenda ad acquisitionem omnino novam; tum denique quia tunc servari videtur intentio Concilii, scilicet, ut opes religionis non augeantur cum gravamine ecclesiae; cum autem fit illa commutatio, non crescunt opes per se loquendo, neque amplius ecclesia gravatur moraliter aut notabiliter, quod solum Concilium consideravit.

CAPUT XXI.

AN SECUNDUM COMMUNE JUS, DECIMÆ SOLVENDÆ SINT ECCLESIE PAROCHIALI.

1. *Personales decimas deberi propriae parochiae.* — *Ratio conclusionis.* — Quoniam hoc decimarum debitum non est immediate ad Deum, sed ad homines intuitu Dei, ideo, postquam dictum est de personis quæ decimas debent, dicendum sequitur de illis quibus debentur; sed quia personæ illæ semper habent respectum ad locum, seu ecclesiam aliquam

cui inserviunt, ideo prius de locis, postea de personis, quibus decimæ solvendæ sunt, dicemus. In priori ergo puncto, distinguendum est quid jure communi debeatur, quid vero aliis titulis excipi possit ac debeat. Et quoniam diversa est difficultas de decimis prædialibus, de personalibus prius dicemus. Sitque generalis regula, personales decimas, ex vi juris communis, deberi propriae parochiae in qua quis tenetur ex eodem jure, vel Missas debitis temporibus audire, vel sacramenta recipere, etc. Ita divus Thomas, dicta quæst. 87, art. 3, ad 2, et ibi omnes; Abulens., in c. 23 Matth., quæst. 196; Sylvester, verb. *Decima*, n. 14; Canonistæ omnes in sequentibus capitibus: expresse enim hoc traditum est in cap. *Ad apostolicæ*, de Decimis, et cap. *Significavit*, de Parochiis, et in cap. *Questi*, cap. *Statuimus*, cap. *In sacris*, 16, quæst. 1. Et de eisdem decimis est maxime intelligendus textus in cap. *de Decimis*, ibidem. Ratio vero est, quia decimantur in sustentationem eorum qui spiritualia ministrant; ergo unusquisque fidelis illi maxime tenetur eas solvere, qui tenetur ei ex officio spiritualia ministrare; ergo illi ecclesiae debet eas solvere, ubi sacramenta recipit, nam parochus illius ecclesiae est proprius sacerdos et minister ejus.

2. *Confirmatur assertio.* — Declaratur præterea in hunc modum, quia decimæ personales non sunt onus reale, id est, rei extra personam, sed mere personale; ergo maxime debetur ab ipsa persona ratione ministerii, seu officii, quod circa illam ecclesiam exercet; ergo illi ecclesiae debetur decima personalis, in qua persona ipsa hoc beneficium suscipit. Et eadem ratio probat de rectore ejusdem ecclesiae, quod ei debeantur tales decimæ, quia ipse rector suo parochiano inservit, ut a fortiori probat capit. *Novum*, de Decimis, in secunda parte illius. Unde infertur, quod si persona mutet domicilium in aliam parochiam, licet habeat possessionem in alia, decimas personales debet solvere ibi, ubi habet domicilium, quia ibi suscipit Sacramenta, etc. At vero si non mutet domicilium, licet extra suam parochiam laboret, negotietur, aut lucretur etiam per magnam anni partem, semper solvere debet decimas personales illi ecclesiae ubi habet domicilium, quia ibi per se recipit divina, licet ex accidenti contingat, ratione absentiae et peregrinationis alibi ea recipere¹. Quod totum ex dicto cap.

¹ Vide Navar., cons. 2 de Decimis, n. 3, cap. 3.

Ad apostolicæ colligitur, et optime confirmatur ex cap. 3 de Sepult., num. 6. Quod si contingat unam personam habere duo domicilia in diversis parochiis, tunc, si unum sit principale, aliud quasi accessorium, priori ecclesiae debentur decimæ personales; si vero sint æqualia domicilia, dividuntur decimæ, ut resolvit Rebuffus supra, quæstione sexta, ubi alios similes casus sufficienter prosequitur. Sed non oportet immorari, quia hæc decimæ personales fere sunt omnino sublatae per consuetudinem, ita ut nullibi solvantur, ut notavit Panormitanus, in cap. *Cum homines*, de Decimis, n. 5, in fine. Si alicubi tamen solvantur, semper propriae ecclesiae solvantur; neque legi alicubi esse consuetudinem, ut persona ex propriis personalibus lucris decimas solvat extra suam parochiam.

3. *Si domicilium in una parochia fuerit, et prædia in alia, cui decima solvenda.* — De decimis autem prædialibus est specialis difficultas, quæ inde oritur, quod aliquando contingit personam habitare in una parochia, ubi habet domicilium, in alia vero habere prædia, ex quibus percipit fructus. Quod interdum contingit in diversis episcopatibus, interdum vero in diversis parochiis ejusdem episcopatus. Nam sicut dioceses, et territoria episcopatum divisa olim fuerunt per localia spatia, quæ suis propriis terminis clauduntur, ita in unaquaque diocesi divisa fuerunt territoria parochialia, (ut sic dicam) quæ singulis ecclesiis fuerunt commissa, quæ ecclesiae parochiales vocantur, et unicuique tali ecclesiae præficitur sacerdos aliquis tanquam rector, cui talis ecclesiae demandata est cura, omniumque habitantium intra ambitum loci tali ecclesiae designatum; et totum illud spatium solet parochia appellari, ut constat ex toto titulo de Parochiis, et Doctor. ibi, in Rub., et ex cap. primo, 13, quæst. prima, ubi Turrecrem. et alii, et ex Sylvestr. et aliis, verb. *Parochia*. Facta ergo hac divisione, optime intelligitur posse aliquem habere domicilium (id est, suæ stabilis habitationis domum) in territorio unius parochiae, et possessiones ac fructus in alia parochia ejusdem vel alterius episcopatus, et ita habere duas parochias, unam personæ, quam personalem vocare possumus, aliam prædiorum, quæ prædialis nominetur: cui ergo parochiae decimas prædiales solvet? Videri enim potest quod eas debeat ecclesiae domicilii, quia ibi recipit sacramenta, et omnia ministeria, ratione quorum debet decimas, ut late argumentatur Gratianus in illa quæst. 1, causæ 13, fere per

totam. Quam quæstionem adeo difficilem judicavit Alexander III, in cap. *Cum sint*, de decimis, ut consuetudinem consulendam esse dixerit, nec aliter illum definierit.

4. *Prædiales decimæ solvendæ ubi sunt prædia.* — Nihilominus dicendum est primo, ordinario jure decimas prædiales illi ecclesiae solvendas esse, in cujus parochia sunt prædia. Hæc est certa, et communis resolutio divi Thomæ, Abulens. et aliorum Theologorum, Juristarum, et Summistarum in locis citatis, et explicando jura ex quibus illa probatur, quæ multa sunt: imprimis cap. *Cum contingat*, cap. *Cum in tua*, de Decimis; idemque supponitur in cap. *Quoniam*, eod. tit., et cap. ultim., in fine, de Parochiis, et optime in cap. ultim. de Restit. spoliat., in 6. Ratio vero sumenda est ex ipsamet ecclesiae institutione, et parochiarum divisione; per eam enim factum est ut prædia omnia, seu terræ sitæ in territorio uniuscujusque parochialis ecclesiae illi applicarentur, ut illi solverentur decimæ ex omnibus illis terris, quibus ex vi ejusdem communis juris hoc onus reale impositum est. Hinc ergo fit ut, sicut illæ terræ immutabiliter manent in illo territorio, ita etiam jus illius ecclesiae parochialis ad tales decimas immutabile sit ex vi juris communis, quantumcumque persona habens dominium talium terrarum mutet domicilium suum, seu parochiam, quia in solvendo reali onere non consideratur persona, sed res ipsa, juxta leg. *Imperatores*, ff. de Publican. et vectigal. Quod autem talis fuerit ecclesiae institutio, ex allegatis juribus colligitur. Item ex dicto cap. 1, 13, q. 1, ubi Dionysius Papa sic inquit: *Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus parochias, et cæmeteria eis divisimus, et unicuique jus proprium habere statuimus, ita ut nullus alterius parochiae terminos aut jus invadat, sed sit unusquisque suis terminis contentus.* Quibus verbis satis declarat jus illud fundatum esse in ipso territorio, eique quasi affixum, et hoc est esse onus reale. Quod optime confirmat Concilium Moguntinum, in c. *Si quis laicus, vel clericus*, 16, quæst. 1, dicens: *Si quis laicus, vel clericus, vel utriusque sexus persona, proprietatis suæ loca vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventum priori ecclesiae legitime assignatum inde abstrahere nullam habeat potestatem.* Et quicquid in contrarium tentatum fuerit, declaratur ibidem irritum et inane, quia semper a possessore terræ poterit decima peti, quia res transit cum onere suo, ut ibi Glossa

advertit: fuit ergo hoc onus impositum ipsis terris, seu proprietatibus. Et idem habetur ex cap. *Ecclesiae*, et capit. *Quicumque*, eadem causa et quæst.

5. *Convenientia hujus rei.* — Fuitque hæc institutio magna ratione facta in hunc modum, ut jura ecclesiarum, quoad fieri posset, firma et immutabilia permanerent. Nam si prædiorum jura transferrentur cum personis, infinita esset confusio, cum personæ ipsæ quotidie mutentur, vel prædia in hoc territorio existentia vendantur, donentur, aut legentur hominibus in alia diocesi vel parochia degentibus; unde fieret ut proprietates ecclesiarum essent permistæ, nam hodie ad hanc, cras ad illam ecclesiam pertinerent. Quam rationem attigit Alexander III, in dicto cap. *Cum sint homines*, dicens: *Difficile nimis videtur, quod una ecclesia in episcopatu alterius accipiat decimas, cum ea hoc episcopatum fines confundi non immerito viderentur.* Ubi licet de solis episcopatibus loquatur, in quibus illud inconveniens majus est, et clarius cernitur, tamen etiam habet locum in parochiis, ut aperte supponitur in cap. *Super eo*, de Parochiis, et in cap. *Licet*, 16, quæst. 3, et juvat cap. *Quicumque*, ibid., et cap. 9 de Reformat., Concilii Tridentini, sess. 14, et optime in sess. 24, c. 13, in fine.

6. *Per hoc nulli parochia fit injuria.* — Nec vero per hanc institutionem aliqua injuria fit illi ecclesiae, quæ sacramenta ministrat personis habentibus prædia in aliis ecclesiis; tum quia jus ecclesiarum æquale est per se loquendo, et per accidens est quod huic ecclesiae hoc incommodum contingat; potuisset enim etiam alteri accidere, et poterit cursu temporis commutari; tum etiam quia unicuique ecclesiae semper manent integra ex vi communis juris sua prædia, quorum decimæ visæ sunt sufficere ad clericorum sustentationem. Quod ergo in aliqua crescat numerus parochianorum sine augmento prædialium decimarum, non est inconveniens; tum quia jam supponitur jus naturale impletum per congruam sustentationem; tum etiam quia sæpe augetur ille numerus personarum ex pauperibus, qui nulli habent prædia: quid ergo refert quod augeatur ex aliquibus habentibus ea in alio territorio? tum denique quia semper hi parochiani aliquid conferunt vel ex decimis personalibus, vel ex oblationibus, et quotidianis contributionibus, quæ solent esse majores, quando parochiani divites sunt, etiamsi in aliis ecclesiis prædia sua possideant. Accedit

tandem quod humanæ leges considerant id, quod frequentius accidit; frequentius autem accidit, ut domini prædiorum parochiani sint illius ecclesiae, in cujus territorio prædia existunt; quod autem in hoc contingat mutatio, rarum est et accidentarium, nec debet præjudicium afferre ipsi ecclesiae parochiali, quia ipsa parata est de se administrare eis sacramenta, si in suis fundis habitare voluerint. (Rebuffus, q. 5, n. 19, q. 6, n. 11, q. 14, n. 39.)

7. *Quid in simili casu sentiendum de decimis mixtis.* — *Ratio dubitandi.* — Superest vero videndum, quid dicendum sit in quæstione simili de decimis ex fructibus et foetibus pecorum, quas supra mixtas appellari diximus. Est enim quædam differentia inter has et præcedentes, quod res illæ, seu animalia unde producuntur, non sunt immobilia, sicut sunt prædia; unde fit ut interdum intra propriam parochiam domini sui fructificent, interdum extra illam. Quando ergo intra illam habitant, et ibi producunt fructus suos, clarum est eorum decimas ecclesiae parochiali ipsiusmet domini esse reddendas, quia tunc et persona, et res fructifera ibi permanentem habitationem habent. Contingit autem ut hæc animalia, ut oves, verbi gratia, in hyeme in uno loco pascantur, et maneant longe ab ecclesia parochiali, imo interdum etiam a diocesi et provincia, in æstate vero ad propriam habitationem reducuntur. Tunc ergo difficultas est, an sequantur conditionem personalium vel prædialium decimarum; et consequenter an tales decimæ solvendæ sint ubi fructus percipiuntur, vel ubi dominus fructuum recipit sacramenta. Et ratio dubii est primo, quia jura nihil in hoc casu de his decimis disponunt; dictum enim cap. *Ad apostolicæ*, solum distinguit de personalibus decimis messium, ac fructuum arborum, de his vero mistis nihil dicit, nec in alio textu disponitur, quem ego viderim: nam capitul. *Commissum*, quod adduci solet, non agit de animalibus, sed de pascuis, quorum decimæ etiam prædiales sunt, ut constat. Secundo, quia hæc decimæ sunt mixtæ, et ideo non apparet cujus extremi naturam sequantur; nam personalibus multum assimilantur in hoc, quod ex hominum industria maxime pendere videntur; prædialibus vero in hoc, quod immediate non ex lucris actionum, sed ex fructibus rerum possessorum ab homine proveniunt.

8. *Resolvitur quæstio.* — *Navarri opinio.* — In hoc puncto communis resolutio est, in eo casu dividendas esse decimas, et pro rata tem-

poris unicuique ecclesiae partem fructuum esse reddendam; ita ut si per totum dimidium annum in alia ecclesia oves habuerunt pascua, illi dimidia pars decimarum solvatur, alia vero dimidia detur propriae ecclesiae ipsius personæ, si in ea per alium dimidium annum commorantur et pascuntur: quod si in alia tertia ecclesia per aliquam notabilem partem anni, verbi gratia, quartam, depastæ sunt oves, illi etiam sua pars proportionalis detur, et diminuatur alteri, in qua temporis etiam diminutio facta est. Ratio est, quia hæc decimæ simpliciter sunt prædiales, et in canonibus sub illis comprehenduntur, ut in principio hujus materiae ostendimus, et ideo illarum naturam et legem sequuntur. Et potest confirmari, quia decimæ pascuorum debentur ecclesiae prædiali, argument. dicti cap. *Commissum*; ergo quando hæc pecora aluntur ex prædiis parochiæ alicujus, illi debentur decimæ ex fructibus pecorum pro rata temporis. Ita tenet Glossa, in dicto capitulo *Ad apostolicæ*, quam ibi doctores sequuntur, et divus Thomas 2. 2, quæstione octogesima septima, art. 3, ad 2; et ibidem Soto et alii; Alensis, tertiæ partis quæstione quinquagesima prima, membro quarto, art. quarto, in fine; Rebuffus, dicta quæstione sexta, numero vigesimo quinto, et sequentibus. Hæcque sententia in praxi sequenda est, nisi consuetudo aliud exposeat, ut mox dicemus; minus tamen certa est, quam altera de decimis prædialibus, quia non est omnino certum, has mistas regulandas esse per jura prædialium. Unde alii dicunt, quando dominus ovium domicilium habet in ecclesia, in qua oves nunquam pascuntur, sed in alia, vel aliis, unam partem fructuum dandam esse ecclesiae domicilii, alias vero partes ecclesiae vel ecclesiis ubi sunt pascua; quia, ut personalis est, hæc decima sequitur personam, ut prædialis prædia. Ita indicat Navarrus, consilio primo, de Decimis, n. 10. Quia tamen verius est has decimas simpliciter censeri prædiales, ideo communis opinio probabilior est.

9. *Aliqua notatu digna.* — Nonnulla vero occurrunt advertenda. Primum, in his mutationibus gregum ab uno loco in alium distantem, solere multum temporis in itinere consumi, quod tamen non consideratur, sed solum illi termini, in quibus habitatio et quasi domicilium per plures menses figitur; tum quia pascua itineris, respectu singularum parochiarum in itinere occurrentium, sunt parvi momenti, et moraliter fieri non potest ut inter omnes dividantur decimæ cum propor-

tione, ut notat Navarrus supra, numero tertio; tum etiam quia personæ peregrinantes non tenentur solvere aliquam personalem decimam in parochiis per quas transeunt, licet ibi sacramenta percipiant, sed solum ubi domicilium habent, vel si nullibi habeant omnino fixam, ubi diutius permanent, et quasi domicilium ponunt. Est item ulterius considerandum, in ipsamet provincia, ubi oves, verbi gratia, pascuntur per totam hyemem, vel æstatem, sæpe non permanere in eadem parochia per totum tempus veris, sed per varias discurrere, unum mensem in una, et alium in alia tentoria figendo, interdum etiam in diversis episcopatibus. Et tunc difficile erit distributionem decimarum facere, ideoque judicio prudentis existimo relinquendum, vel consuetudini, ut infra dicam.

10. *Quando greges in una parochia pascuntur, et in alia accubant, cui decimæ debeantur.* — *Aliorum probabilis opinio.* — Præterea considerandum etiam est, interdum solere contingere ut greges armentorum pascantur in prædiis unius parochiæ, accubant vero in alia parochia, in qua habent quasi domicilium, seu habitationem. Et tunc divus Thomas, cum Alense, quos Soto sequitur, dixit magis deberi decimam ecclesiae prædiali, quia fructus gregis ex agris proveniunt. At vero citata Glossa, quam ibi sequitur Henric., Bohic. et Rebuffus supra, putant tunc etiam esse dividendas decimas. Et videtur hoc probabile, quia hæc decimæ, ut dictum est, prædiales sunt; id ergo quod hic tanquam prædium reputatur, sunt ipsa animalia; ergo sicut decima prædii debetur ubi est prædium, ita hæc decimæ ubi sunt animalia. Dicuntur autem proprie esse non minus ubi degunt et jacent, quam ubi pascuntur. Et induci potest, quod J. C. ait in l. *Si plures*, ff. Arborum furtim cæsarum, in ultimis verbis: *Si radicibus vicini arbor alatur, tamen ejus est in cujus fundo origo ejus fuerit.* Ita enim per quamdam accommodationem, ubi oves jacent et dormiunt, ibi quodammodo radices figunt, ibique nutriuntur, et ab inclementiis cœli proteguntur; ergo ea ratione dicuntur saltem ex parte illius territorii esse, et ea ratione pertinere ad jus illius ecclesiae quoad partem decimarum, licet altera debeatur ecclesiae prædiali propter rationem D. Thomæ.

11. Denique interdum potest contingere, ut oves neque pascantur, neque habitent per ullam partem anni in ecclesia parochiali sui domini, sed in aliis, et tunc nulla pars deci-

marum videtur deberi tali ecclesiae parochiali, sed dividendas esse cum proportione inter alias ecclesias, in quarum parochiis vel pascuntur, vel jacent. Navarrus autem vult semper esse solvendam saltem partem quartam ecclesiae parochiali, quia putat has decimas reputandas esse personales aliqua ex parte. Sed illud prius videtur verius, praesertim quia nulla ratio illius quotae seu quartae partis reddi potest, magis quam sextae vel octavae, quia nec ex debito personae, nec ex quantitate temporis reddi potest. Igitur sequenda est regula praedialium decimarum, et applicanda cum proportione ad tempus pascuae vel habitationum ovium; semper tamen est consulenda consuetudo, ut generaliter nunc exponemus.

CAPUT XXII.

DE CONSUETUDINE SOLVENDI DECIMAS IN ALIENA PAROCHIA.

1. *Consuetudine potest introduci contrarium.* — Supponendum imprimis est, contra dictum jus consuetudine introduci ac praescribi posse, ut decimae praediales, non in ecclesia ubi est praedium, sed in alia parochiali persolvantur. Haec est sententia D. Thomae, et omnium quos supra retuli, et certa ex responsis Pontificum, in capit. *Ad apostolicam*, et cap. *Cum sint homines*, de Decimis, et colligitur ex cap. *Ad aures*, de Praescrip., et cap. 1 de Praescrip., in 6. Et ratio est, quia consuetudo habet vim derogandi ordinario juri positivo. Item, quia inducit praescriptionem, per quam etiam jura et dominia mutari solent, ita disponente ipsomet jure, ut dominia et jura rerum certa permaneant, ut in materia de praescriptionibus latius tractatur.

2. *Quantum tempus requiratur ad hoc jus.* — Difficultas vero est in explicando quantum temporis necessarium sit, ut consuetudo tribuat hoc jus. Multorum enim resolutio est, decennium sufficere, ut tradit Panormitanus, in dicto c. *Cum sint homines*, in fine. Quem sequitur Covarr., dicto cap. 17, n. 8, § *Quarto*; et Gutierrez, dicto cap. 21, n. 58. Fundamentum eorum est, quia in consuetudinibus quae non sunt contra jus, sed praeter jus, sufficit diuturnum tempus, quod decennium esse censetur ad jus praescriptionis acquirendum, juxta doctrinam communiter receptam ex Glossa, in cap. ultim. de Consuetud., in 6; sed haec consuetudo non est contra jus, sed

praeter jus, vel potius est ipsius juris interpretatio, quia nullum est jus quod absolute prohibeat praediales decimas solvi ecclesiae parochiali domini praedii; sed potius ipsum jus dicit obscuram esse controversiam inter utramque ecclesiam parochialem et praedialem, quando sunt distinctae, et ideo consuetudinem esse servandam; ergo. Potest etiam ad hoc ponderari dictum cap. *Ad apostolicam*, ibi: *Tu eligas in hoc, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noveris observatum.* Nam consuetudo tunc dicitur diu durasse, quando per decennium duravit, juxta Gloss., in l. *De quibus*, verb. *In veterata*, ff. de Legib., et quae allegant tam illi, quam Panorm. supra; ergo.

3. *Præcedens opinio impugnat.* — Glossa. — Contra hanc vero sententiam objici potest, quia haec consuetudo potius est contra jus; ergo, ut per eam inducatur praescriptio, necessarium est tempus quadraginta annorum, juxta sententiam dictorum auctorum, quae satis communis est cum Gloss., in cap. fin. de Consuet. Antecedens expresse asseritur a Glossa in dicto cap. *Cum sint homines*, verb. *Ad consuetudinem*, ibi: *Per quam juri communi praepjudicatur.* Et in cap. *Ad apostolicam*, verb. *Consuetudo*, dum ait, *jus commune in promptu esse, quod illi ecclesiae debent dari haec decimae, in cujus territorio sunt praedia*; et certe omnia, quae pro assertionem adduximus, videntur hoc convincere. Nam in dicto cap. *Cum contingat, perceptionem decimarum ad parochiales ecclesias de jure contingere*, erat sermo aperte de praedialibus, et de parochia ubi praedia sunt; nam inde concluditur, decimas novalium eodem communi jure ad illam ecclesiam pertinere, in cujus territorio novalia fuerint. Idem probat c. *Cum in tua*, ibi: *Ad quas de jure communi spectat perceptio decimarum.*

4. Dicitur fortasse haec et similia jura, ordinare quidem ut praediales decimae dentur ecclesiae territorii, non tamen prohibere quin alteri parochiali dari possint: nam potius dictum cap. *Cum sint homines*, et cap. *Ad apostolicam*, de ecclesia parochiali generatim loquuntur, possuntque intelligi vel de parochiali personae, vel de parochiali praedii. Alia vero jura intelligi poterunt indefinite, seu absque praedicio alterius ecclesiae, ut scilicet, tales decimae dandae sint ecclesiae talis praedii, nisi alia habeat majus jus, ut aperte additur in cap. *Cum contingat*. Contra hoc vero instatur primo, quia jus non solum disponit affirmative (ut sic dicam) quod ecclesiae praediali dentur decimae, sed etiam privative, quia expresse

prohibet ne tales possessiones ita possint alteri ecclesiae applicari, ut altera privetur decimis suis, ut patet ex cap. *Si quis laicus, vel clericus*, 16, quaest. 1, et expressius ex seq.: *Ecclesiae antiquitus constitutae, nec decimis, nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur*, quod plane intelligitur de capellis etiam intra eandem parochiam erectis: ergo a fortiori tribui prohibet extraneis ecclesiis. Et idem habetur in c. *Quicumque*, ibid. Item in cap. 1, 13, quaest. 1, ita dividuntur jura parochialium ecclesiarum per territoria, ut nullus (dicitur ibi) *alterius parochiae terminos aut jus invadat*, scilicet, nullus presbyter parochialis; ergo recipere decimas ex terminis alterius parochiae, plane est contra hoc commune jus. Tandem in cap. ult., de Restitut. spoli., in 6, dicitur praesumi, eos decimas injuste occupare, qui eas exigunt ex praediis in aliena parochia constitutis; haec autem praesumptio in hoc fundatur, quod illa exactio est contra jus commune; unde consequenter subjungitur: *Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de jure communi ad eandem ecclesiam pertinere*; quomodo dici poterat clarius, contrarium hoc esse contra commune jus? Deinde non refert limitatio illa, nisi consuetudo, etc.; nam eodem modo non solvere decimas est contra jus commune cum illa limitatione, ut supra dictum est, et nihilominus illud simpliciter est contra jus commune.

5. *Alia responsio.* — Aliter vero responderi potest, aliud esse, considerare jus introductum ab Ecclesia post divisionem parochiarum; aliud, primævum jus ipsarum decimarum secundum se, quod maxime connaturale institutioni decimarum dici potest; nam loquendo de priori jure, negari non potest quin haec consuetudo contraria sit juri communi, ut videntur convincere quae adduximus. At vero considerando primævum jus, consuetudo illa non est juri contraria, sed potius per illam reditur ad jus proprium, et quasi intrinsicum ipsis decimis; quia juxta illam consuetudinem solvuntur propriis ministris sacramentorum, propter quos illae primum institutae sunt et praecipuae; et ideo talis consuetudo non dicitur simpliciter contra jus, ac subinde ad illam sufficit decem annorum tempus.

6. Contra hoc vero objicio ex cap. *Accedentibus*, de Privil.; ibi enina postulat tempus quadraginta annorum, ut una regularis ecclesia contra aliam praescribat in perceptione decimarum a religiosis privilegiatis, qui tanto tempore suo privilegio usi non fuerunt, ut

supra expendimus, quia talis consuetudo censetur esse contra jus ecclesiae; ergo necessarium erit tempus quadraginta annorum, ut ecclesia parochialis seu personalis (ut sic dicam) contra ecclesiam praedialem praescribat. Probatur consequentia; quia vel per ecclesiasticum jus intelligimus jus facti (ut sic me explicem), id est, facultatem illam, quam unaquaeque ecclesia habet ad recipiendas, et exigendas, vel retinendas decimas virtute alicujus concessionis, privilegii, aut consuetudinis; ita ut idem sit dicere contra jus ecclesiae, quod contra dominium, vel quasi dominium ecclesiasticum; et sic non minus, imo quodammodo magis est dominium ecclesiasticum, quod habet unaquaeque ecclesia parochialis ad decimas praediales sui territorii, quam quod habet monasterium privilegiatum ad retinendas decimas suarum terrarum, aut ecclesiarum sibi unitarum, quia utrumque jus est legitimum, et vera facultas moralis dominio aequivalens; et prius est ex jure communi, posterius ex privilegio; ergo quoad hoc procedit aequiparatio. Nam si ad praescribendum contra jus illud, ex privilegio proveniens, tempus quadraginta annorum necessarium est, multo magis ad praescribendum contra illud jus competens juri communi, quod non minus ecclesiasticum est. Vel per ecclesiasticum jus intelligimus legale per Ecclesiam introductum, quod nil differt a praeecepto ecclesiastico, et sic proprius est consuetudo contra jus ecclesiasticum in nostro casu, quam in casu c. *Accedentibus*; nam casus hic est proxime contra ordinariam legem et universale praeeceptum Ecclesiae, et ita in rigore opinio, quam dicti auctores supponunt, scilicet, necessarium esse tempus quadraginta annorum ad derogandum communi juri ecclesiastico, magis procedit in nostro casu quam in alio, ubi agitur contra privilegium, quod minus proprie vocatur jus in hoc sensu. Et quamvis verum sit incertam esse illam opinionem de necessitate temporis quadraginta annorum, ut consuetudo praevaleret contra legem Ecclesiae, et fortasse opposita sit probabilior, tamen revera in praesenti, consuetudo magis est contra jus facti quam legis, et solum in vi praescriptionis confert aut tollit jus Ecclesiae, de qua certum est postulare tempus quadraginta annorum, ut supra dictum est, et constat ex cap. *Auditis*, de Praescrip., et ex cap. 3 de Consuet., in 6.

7. *Probabilis est tempus quadraginta annorum necessarium esse ad hanc praescriptionem.* — Quapropter mihi probabilis videtur ne-